

Konsekvenserna av novemberkrisen

Höstens valutakris hade till skillnad från de föregående utbrotten på den internationella valutamarknaden sitt epicentrum inom EEC. Utlösande var spänningen mellan den tyska marken och den franska francen. Frånsett den italienska krisen 1964 som förlöpte utan större komplikationer har länderna inom EEC, till följd av en allmänt snabb expansion, goda produktionsreserver och svällande internhandel under 60-talet, kunnat betrakta raden av allt mera elakartade pund- och guldkriser ifrån en solid överskottssituation.

Händelserna under 1968 skakade ordentligt om i denna trygghet och självgodhet. Grundsatsen att den monetära unionen inom EEC i själva verket redan etablerats de facto och att interna valutajusteringar icke längre var möjliga — främst genom bindningarna på jordbruksområdet — framstod plötsligt inte längre såsom självklar.

Dessa erfarenheter har föranlett EEC-kommissionen, och närmast dess ekonomiminister professor Raymond Barre, att ta nya initiativ till förstärkning av samarbetsmekanismen inom EEC. Man räknar med att även nationellt inställda regerings- och centralbanksmän nu efter höstens händelser skall vara beredda ta ad notam, att den ekonomiska integrationen inom EEC blivit så omfattande att förbättrad samordning och samverkan inom medlemskretsen är en förutsättning för att den balans- och stabiliseringspolitik, som varje medlemsregering självständigt bedriver, skall ha någon chans till framgång. Ett utkast till ett rådsbeslut om fortlöpande koordinering av den ekonomiska politiken i medlemsstaterna överlämnades till Ministerrådet i mitten av februari.

Den skisserade samarbetsmekanismen får ett dubbelt syfte, dels att garantera ett medlemsland i svårigheter ett omedelbart tillgängligt understöd med betalningsmedel; dels att skapa en på förhand färdig ram för krediter på längre sikt som medger att den drabbade medlemsstaten ges tid och handlingsfrihet för att komma tillrätta med balansstöringen. Det är utformning-

en av villkoren för detta solidariska bistånd som här är av särskilt intresse (inte minst därför att vi i Skandinavien mycket snart kan stå i samma situation).

Kommissionen utgår från följande grundtanke: Gemenskapen har nått ett utvecklingsskede där man måste gå framåt för att inte de uppnådda fördelarna skall äventyras. Det ömsesidiga marknadsberoendet är så stort att varje "olyckshändelse" i ett medlemsland mycket direkt och snabbt får konsekvenser för utvecklingen i de övriga. Vidare blir åtgärder som ett land ser sig anledning tillgripa i en sådan krisituation mera omfattande och drastiska om det nödgas handla isolerat än om åtgärder vidtogs över ett större marknadsområde. I varje sådant läge riskeras att den nu etablerade helt fria internhandeln sätts ifråga. Händelserna i maj och november i Frankrike illustrerar detta.

• Samråd i budgetfrågor

Hur skall man då komma tillrätta med sådana krissituationer, vilka måste väntas återkomma då och då? Att sikta till en enhetlig ekonomisk politik är uppenbarligen, säger Kommissionen, ännu politiskt orealiserbart. I stället bör man i varje medlemsland, vid avvägningen av den ekonomiska politiken, i ökad grad ta med i räkningen vad som händer i de andra medlemsländerna. Detta bör ske på två nivåer:

- Genom samordning av målen för den ekonomiska politiken på längre sikt. Här föreslås en speciell ministerrådssession i höst med sikte på långtidsplaneringen för 1970—75.

- Genom koordinering av konjunkturpolitiken. Man vill här effektivisera den verksamhet som redan pågår inom de särskilda kommittéerna för konjunkturer, budgetfrågor, monetära frågor samt inom samarbetsgruppen för centralbankscheferna. Särskilt understryker man vikten av ordentliga, "mindre akademiska" överläggningar varje höst rörande budgetutformningen i medlemsländerna. Det är situationer av det slag som skapades av den tyska konjunkturpolitiken 1966—67 man önskar undvika.

Kommissionens huvudlinje är sålunda att balansstöringar inom Gemenskapen skall i möjligaste grad förebyggas. Men om och när de inträffar måste, menar Kommissionen, också beredskapen vara betydligt bättre än för närvarande. Därför, föreslår man, skall varje medlemsstat på förhand ha åtagit sig att ställa en på särskilt sätt definierad del av sin egen valutareserv till den medlemsstats disposition som träffas av betalningssvårigheter. Om denna stödaktion skall det inte behöva förhandlas i ett

akut krisläge, den skall automatiskt och på anfordran kunna omgående effektueras.

När en första stödaktion sålunda snabbt kommit till stånd, vilket bör ha ett avkylande inflytande på valutaspekulationen, träder en konsultationsmekanism mellan De Sex i funktion. Därvid skall man "i gemensamt intresse" överlägga och överenskomma om lämpliga medel för att återställa balansen i det drabbade landet; det förutses att motåtgärder skall kunna vidtas även i övriga medlemsländer. Som ett element i en sådan lösning kan — efter förslag från Kommissionen — ingå ett mera långsiktigt finansiellt understöd, som då avlöser det första kortfristiga valutastödet.

Kommissionen gör sig stor möda att framhålla, att det föreslagna systemet är helt förenligt med existerande aktionsprogram inom Internationella valutafonden och De Tio. Det är, menar man, i själva verket ett primärt ansvar, som vilar på De Sex, att förebygga att det av interna obalanser utvecklas internationella betalningsproblem. I detta avseende är också den reaktion på förslagen som kommit från Valutafonden positiv. Det framhålls där, att den föreslagna proceduren skulle avsevärt minska riskerna för pundet och dollarn.

• Kamouflerad hjälp åt Frankrike

I stället är det väl inom EEC som Kommissionen kommer att möta motstånd. Man kan vänta att de som står för "det engelska hypoteket" kommer att söka utvinna förhandlingskapital ur en blockering också av denna fråga. Det solida överskottslandet Västtyskland kommer väl att finna behandlingen av "syndare" alltför välvillig och att det här — liksom vad gäller finansieringen av jordbruksöverskottet — är fråga om en kamouflerad plan för hjälp åt Frankrike. Och slutligen kan — enligt Le Monde — denna "insamlingsbössa för ömsesidig hjälp" väl komma att betraktas såsom alltför övernationell för att passa smaken i det gaullistiska Frankrike.

Sannolikt styr alltså Kommissionens monetära plan i en första omgång på grund på samma skär som Mansholts jordbruksplan. För övrigt är i båda frågor situationen fundamentalt densamma: Kommissionen gör inte mycket mer än ställer ministrarna inför de **obehagliga konsekvenserna** av redan fattade beslut.

Man kan förstå att med två tidsinställda bomber av detta slag kring halsen EEC-ministrarna inte kan vara särskilt angelägna att diskutera utvidgningsfrågorna.

John Ekström